

ADVOKATFIRMAET
BRATH

TEMABREV OM STIFTELSE

NR. 4 (2025)

RETTSKILDENE I STIFTELSESRETTEN

Hva er en rettskilde

En rettskilde kan forstås som argumenter eller kilder for å fastslå gjeldende rett. I rettskildelæren finner vi bl.a. regler om hvordan man skal håndtere kollisjon mellom ulike rettskildefaktorer.

Et karakteristisk kjennetegn ved stiftelsesretten er at den baserer seg på disposisjonsfrihet og organisasjonsfrihet. Dermed blir stiftelsens stiftelsesgrunnlag og vedtekter sentrale rettskilder. Bare der stiftelsesloven og lovgivning for øvrig griper inn med preseptorisk lovgivning, må stiftelsesgrunnlaget og vedtektene vike. At en lov eller lovbestemmelse er preseptorisk innebærer i denne sammenheng at loven eller lovbestemmelsen ikke kan fravikes i stiftelsesgrunnlag, vedtekter eller ved avtale.

Stiftelsens vedtekter og stiftelsesgrunnlag

Det sondret gjerne mellom stiftelsesgrunnlaget og vedtektene.

- *Stiftelsesgrunnlaget* er selve opprettelsesdisposisjonen typisk gavebrev, testament, avtale eller politisk vedtak), som overfører eiendomsretten for de aktuelle formuesgodene fra oppretteren til stiftelsen.
- *Vedtektene* er et etterfølgende dokument der stiftelsens struktur fastsettes og som skal registreres i Stiftelsesregisteret. Ikke sjelden er Stiftelsesgrunnlaget og vedtektene utarbeidet som ett og samme dokument og det er det ingen ting i veien for.

Stiftelsesgrunnlaget og vedtektene er de viktigste rettskildefaktorene i stiftelsesretten. Reguleringen her legger de sentrale premissene både prosessuelt og materielt for forvaltningen av stiftelsen. Både regler om *organiseringen*, *formålsrealiseringen* og *kapitalforvaltningen* går man førts til vedtektene for å kartlegge.

Den subjektive tolkingsmodell

Målsettingen med tolkningen av stiftelsesgrunnlaget og vedtektene er å finne ut av hva oppretteren har ment (*den subjektive tolknings-modell*). For testamenters vedkommende fremkommer dette direkte av arveloven § 65 første ledd. Men tilsvarende må gjelder også der stiftelsesgrunnlaget er et gavebrev eller en del av en avtale. Dette er et utvalg av et mer generelt stiftelsesrettslig prinsipp, nemlig *respekt for oppretter - viljen*.

Det er viljen på opprettelsestidspunktet som er relevant, ikke hva oppretteren senere måtte ha kommet til. Sentrale tolkningsmomenter er gjerne

Bestemmelsenes ordlyd

Bestemmelsenes formål

Bestemmelsenes bakgrunn og forutgående dokumenter

Muntlige uttalelser

Er oppretteren i live vil han kunne bidra til avklaringer

Er oppretteren død, vil hans eller hennes nærstående kunne bidra.

Disposisjonsfrihet og organisasjonsfrihet

Stiftelsesretten baserer seg i utgangspunktet på *disposisjonsfrihet* og *organisasjonsfrihet*. Det er bare der lovgivningen griper inn med preseptoriske regler at bestemmelsene i stiftelsesgrunnlaget og vedtektene må vike. Bestemmelser i stiftelsesgrunnlag og vedtekter som er kommet i strid med preseptorisk lovgivning må omdannes slik at de blir brakt i samsvar med loven.

Stiftelsesloven som sådan er hverken preseptorisk eller deklarasjonell. Lovbestemmelsens preseptivitet må derfor bero på en tolkning av hver enkelt bestemmelse. For noen bestemmelsers vedkommende fremgår spørsmålet om preseptivitet direkte av ordlyden, som f.eks. *stiftelsesloven kapittel 6* om omdanning der det fremgår av § 45 femte ledd at reglene i kapitlet ikke kan fravikes i stiftelsesgrunnlaget eller vedtektene.

Motsatt bestemmelsen i § 36 første som fastsetter at vedtektene *kan* inneholde bestemmelser om at en stiftelse skal ha andre organer enn styre og daglig leder. Av § 35 fjerde ledd fremgår det imidlertid at slike organer ikke kan tillegges annen myndighet enn det som er oppramset i § 35 annet ledd. Loven inneholder her altså først en *deklarasjonell* regel om andre organer enn styre og daglig leder samtidig som den inneholder *preseptoriske* regler om hvilken myndighet slike organer i tilfelle kan ha.

Lov 15.06.2001. nr. 59 Om stiftelser og dens forarbeider

Någjeldende stiftelseslov har sin bakgrunn i Regjeringens oppnevning av stiftelseslovutvalget i 1996 ledet av professor i formuerett ved UIO Geir Woxolth. Utvalget avga i 1998 sin innstilling i form av **NOU 1998:7 Om stiftelser** til Justisdepartementet.

Justisdepartementet fremmet 2001 **Ot.prp. nr. 15 (2000-2001)** Om lov om stiftelser over for Stortinget. Proposisjonen følger i det vesentlige stiftelseslovutvalgets forslag materielt sett, men har en noe annen redaksjonell utforming av loven. Stortinget vedtok Justisdepartementets lovforslaget uten endringer.

Både stiftelsesloven 2001 og lovens forarbeider utgjør sammen med stiftelsens vedtekter og stiftelsesgrunnlag de sentrale rettskildene i stiftelsesretten. For de av bestemmelsene i stiftelsesloven som er preseptoriske (f.eks. hele kapittel 6 om omdanning, reglene om registrering i Stiftelsesregisteret, reglene om revisor og en rekke andre bestemmelser) vil 2001 loven og dens forarbeider utgjøre de sentrale rettskildene. Vedtekter og stiftelsesgrunnlag må vike ved kollisjon med lovens preseptoriske regler, og de må omdannes slik at det ikke lenger oppstår kollisjon.

Rettspraksis

Det er enkelte *Høyesterettsavgjørelser* som gir viktig tolkingsmateriale til norsk stiftelsesrett. Når Høyesterett har uttalt seg om gjeldende rett, danner det presedens. Presedens betyr at Høyesterettsdommen skal følges i fremtidige saker av tilsvarende karakter.

Underrettsavgjørelser (lagmannsretts- og tingrettsavgjørelser) er det flere av på stiftelsesrettens område. Også avgjørelser som er eldre enn lovfestingen er ofte relevante, da lovfestingen både i 1980 og 2001 langt på vei innebar en kodifisering av tidligere ulovfestet

rett. En samling av relevant rettspraksis fremgår av Geir Woxholth: Stiftelser etter stiftelsesloven 2001 (Gyldendal) s 597 flg.

Forvaltningspraksis

Det foreligger i dag et rikt tilfang av forvaltningspraksis på stiftelsesrettens område. Jeg viser her særlig til *Justisdepartementets* uttalelser og vedtak gjengitt hos Woxholth s 601 flg.

En viktig rettskildefaktor er også *Stiftelsesklagenemndas* avgjørelser som man finner her: <https://www.klagenemndssekretariatet.no/stiftelsesklagenemnda/om-oss>

Endelig vil man finne en del stoff av ikke minst praktisk verdi på *Stiftelsestilsynets* hjemmeside www.stiftelsestilsynet.no

Av **juridisk litteratur** på området vil jeg særlig vise til:
Geir Woxholth: Stiftelser etter stiftelsesloven 2001 (Gyldendal).

Geri Woxholth/Gudmund Knudsen: Stiftelsesloven Kommentarutgave 2004
(Gyldendal)

NOU 2016: 21.:

Slik det ser ut i dag vil lovutvalgets utredning neppe lede til en ny lov om stiftelser. Utredningen inneholder imidlertid i tillegg til forslag til ny lov også en verdifull gjennomgang av gjeldende rett. Jeg anser den derfor som en relevant rettskilde i stiftelsesretten.

Vennlig hilsen

Henning Brath
advokat